

SWU
73
ANNIVERSARY

ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110 โทรศัพท์ 0-2649-5000 ภายใน 15666 โทรสาร 0-259-6172

ส่วนวิเทศสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูรายละเอียดได้ที่ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

ข่าวจากหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับประจำวันที 2 เดือนตุลาคม พ.ศ.2565 หน้า 1,13-14 มูลค่าข่าว 1,339,173.-

ศ. เอิจิ มูราซึมา
คณบดีสัมพันธ์
พุทธญี่ปุ่น-พุทธไทย **น.13**

ศาสตราจารย์ เอิจิ มูราซึมา

คณบดีสัมพันธ์ พุทธญี่ปุ่น-พุทธไทย

ในสายธารประวัติศาสตร์

บออิจิ มูราชิม่า (Eiji Murashima) อดีตศาสตราจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย ศูนย์เอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยวาเซดะ ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น คือนักประวัติศาสตร์ชาวญี่ปุ่น ผู้มีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ไทยอย่างละเอียดลึกซึ้งผ่านร่องรอยหลักฐานโดยเฉพาะเอกสารชั้นต้น ชลุดตัวในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ท้าวสุกรี ประเทศไทย จนกลายเป็นภาพคุ้นตา

ฝากผลงานไว้แก่งการประวัติศาสตร์ไทยมากมาย อาทิ หนังสือกำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (พ.ศ.2473-2479), การเมืองจีนสยาม : การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ค.ศ.1924-1941 และบันทึกของทูตญี่ปุ่นผู้เห็นเหตุการณ์ปฏิวัติ 2475 การปฏิวัติและการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย ซึ่งเป็นผลงานแปลที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มติชนเมื่อ พ.ศ.2562

นับว่าเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในวงวิชาการโดยเฉพาะผู้สนใจในประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่

ในวันนี้ อาจารย์มูราชิม่าขยับมาให้ความสนใจในประเด็นความสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนาระหว่างไทยและญี่ปุ่น แม้เราอาจคุ้นเคยอยู่บ้างแล้วว่า ศาสนาพุทธของไทยและญี่ปุ่นมีความแตกต่างกันมากพอสมควร โดยเฉพาะนิกายซึ่งไทยยึดถือแบบ ‘เถรวาท’ ในขณะที่ญี่ปุ่นยึดถือแบบ ‘มหายาน’

อย่างไรก็ตาม หลังจากอาจารย์มูราชิม่าได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างลึกซึ้ง จึงพบว่าให้สายธารทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของทั้ง 2 ชาติ ไม่ได้ดำเนินไปอย่าง ‘ตัวใครตัวมัน’ แต่มีการแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์และส่งอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยตลอด

ล่าสุด อาจารย์มูราชิม่าเดินทางมายังคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อบรรยายในหัวข้อ “The Modern Buddhism Exchange between Thailand and Japan” อธิบายถึงประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ทางด้านพระพุทธศาสนา ระหว่างไทยและญี่ปุ่น

หลังจบการบรรยาย อาจารย์มูราชิม่าให้เกียรติสละเวลาพูดคุยเส้นทางชีวิต พร้อมตอบคำถามในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยในสายตานักวิชาการต่างชาติ

●ขอเริ่มต้นด้วยคำถามพื้นฐานที่ว่า ทำไมต้องศึกษาประวัติศาสตร์?

ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องตื่นเต้น ก็เหมือนกับว่าเรายังไม่รู้ข้อเท็จจริงในสังคม เมื่อเราเจอสิ่งที่ยังไม่ทราบแต่น่าจะเป็น

ข้อเท็จจริงนั้น มันทำให้เรารู้สึกตื่นเต้น แล้วก็มีความรู้สึกพอใจที่เราสามารถหาเรื่องใหม่ๆ มามอบให้แก่สังคมได้ ผมถือว่านี่คือจรรยาบรรณของอาชีพ ทุกอาชีพก็เป็นแบบนี้ไม่ต่างกัน อย่างเช่นในด้านวิทยาศาสตร์ ถ้าเราสามารถหาสิ่งใหม่ๆ ได้ ก็มีประโยชน์ต่อสังคมเยอะ ต่อให้ใครว่าไม่มี อย่างน้อยก็จะมีประโยชน์ต่อวงการวิชาการ เพื่อนำไปสู่การต่อยอดได้

●เหตุผลที่ทำให้หันมาสนใจประวัติศาสตร์ไทยคืออะไร?

เริ่มต้นจากตอนที่อายุประมาณ 23 ปี ผมได้มาทำงานที่สถาบันวิจัยแห่งหนึ่งในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2518 เป็นช่วงลาพัก 1 เดือน ตอนนั้นที่สนามหลวงมีตลาดนัด แล้วก็มีการหนังสือเก่าที่ตีพิมพ์ช่วงปี พ.ศ.2440-2490 มาวางขาย คนขายเขาจะรับซื้อเป็นเศษกระดาษแบบซังกิโละแล้วก็คัดเลือกเล่ม

ที่น่าจะขายได้มาก ราคาจะถูกกว่าหนังสือใหม่ๆ แสดงให้เห็นว่าสมัยนั้นคนไทยยังไม่มองเห็นความสำคัญของหนังสือเก่า ผมก็ไปที่นั่น แล้วก็เริ่มซื้อหนังสือเก่าเหล่านั้นมากเก็บสะสมไว้ พอกลับไปประเทศญี่ปุ่นก็ได้มีโอกาสได้เขียนเรื่องราวของประเทศไทย ก็อาศัยหนังสือที่ได้มาจากสนามหลวง นั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผมเกิดความสนใจเรื่องราวของเมืองไทยและประวัติศาสตร์ไทยมากขึ้น

●จุดเริ่มต้นในการแปลหนังสือ ‘บันทึกของทูตญี่ปุ่นผู้เห็นเหตุการณ์ปฏิวัติ 2475’ เป็นภาษาไทย

ด้วยความที่ว่าผมศึกษาการเมืองหลังการปฏิวัติ 2475 แล้วได้เห็นบันทึกทูตฉบับนี้ตีพิมพ์ในประเทศไทย ผมว่าข้อความที่บันทึกไว้มีหลายเรื่องที่คนไทยไม่น่าจะรู้แน่ ซึ่งก็มีหลายประเด็น อย่างเช่น กรณีคลอง 150 ปีของกรุงเทพฯ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการปฏิวัติ 2475 ลักพักหนึ่ง แล้วก็การเจรจากับฝ่ายคณะราษฎร และอาจารย์ปรีดีเรื่องรัฐธรรมนูญที่ฝั่งคณะราษฎรเสนอ สุดท้ายรัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็เป็นฉบับชั่วคราว เลยต้องมีการร่างรัฐธรรมนูญถาวรขึ้น เพราะฝั่งคณะราษฎรมองว่าจะรักษาอำนาจได้ดีกว่าถ้าใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร

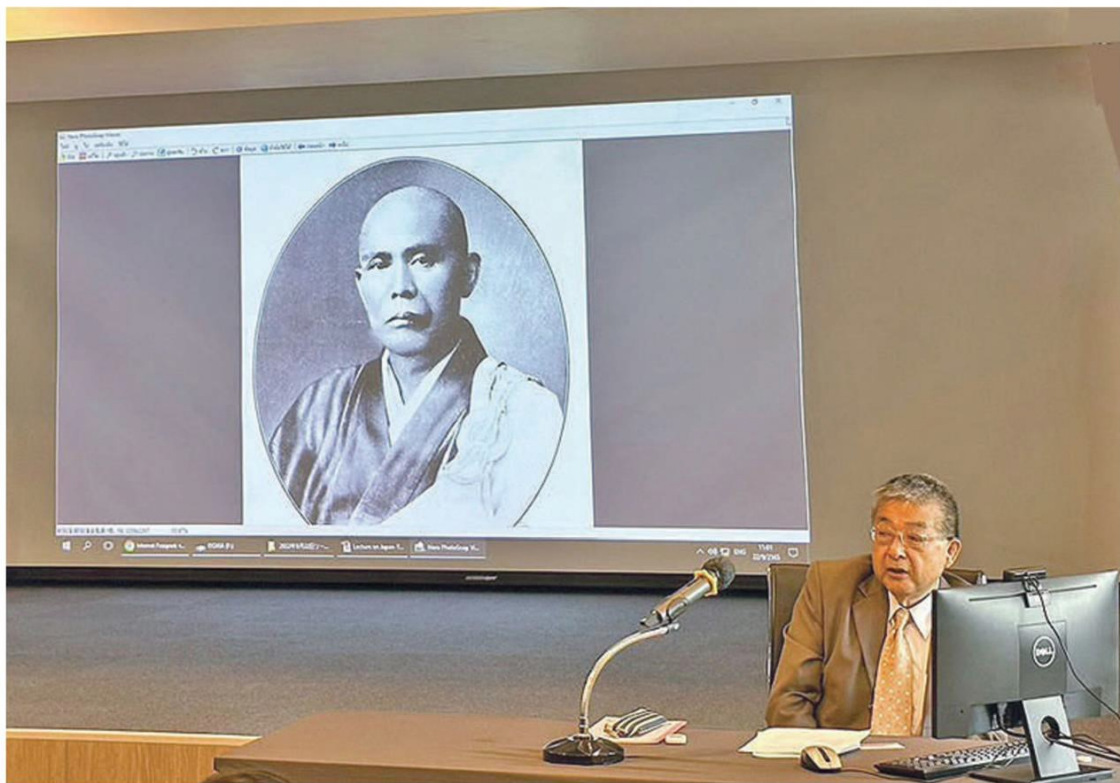
ในบันทึกเล่มนั้นมีหลายเรื่องที่ผมอ่านแล้วรู้สึกว่าไม่เคยมีฝ่ายไหนกล่าวถึงมาก่อนเลย ก็เลยเป็นแรงบันดาลใจให้เราแปลบันทึกเล่มนี้เป็นภาษาไทย ตอนแรกผมก็คิดว่าทูตท่านนั้นเสียชีวิตไปนานแล้ว แต่มาพบว่าลูกเขายังมีชีวิตอยู่ และเป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศส ก็เลยขออนุญาตจากเขา ซึ่งเขาก็ตอบให้ผมแปล นี่ก็จุดเริ่มต้นของหนังสือเล่มนี้

(อ่านต่อหน้า 14)

ศาสตราจารย์ เออีจ มุราชิมา

คัมภีร์พันธุ์ลัทธิพุทธญี่ปุ่น-พุทธไทย

ในสายธารประวัติศาสตร์

ต่อจากหน้า 13

●แล้วในฐานะนักประวัติศาสตร์ มองเหตุการณ์ 2475 อย่างไร

เท่าที่ผมศึกษาหลักฐานจากฝั่งคณะราษฎร การปฏิวัติ 2475 นั้นเกิดขึ้นด้วยเหตุผลหลายปัจจัย ฝั่งคณะราษฎรเขารู้สึกไม่พอใจฝ่ายที่ถือครองอำนาจปกครองอยู่ ณ ตอนนั้น อย่างเช่นในโรงเรียนทหาร คนจากคณะราษฎรที่เป็นฝ่ายทหาร เขาก็ได้เข้าเรียนที่เดียวกันกับลูกหลานของกลุ่มอภิสิทธิ์ชน เพราะอย่างนี้จึงได้เกิดความรู้สึกสำนึกร่วมกันระหว่างมนุษย์เกิดความไม่พอใจที่ลูกหลานของกลุ่มอภิสิทธิ์ชนพวกนี้ได้รับอภิสิทธิ์ที่ดีกว่าพวกตน พวกนี้เขาก็มีความรู้สึกของเขาอยู่ บวกกับวิกฤตเศรษฐกิจ ณ เวลานั้น ทำให้ข้าราชการต้องออกจากที่ทำงาน ส่วนคนที่ไม่ได้ออกก็รู้สึกไม่มั่นคงในชีวิต นั่นก็อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งจริงๆ แล้วมันก็มีหลายปัจจัยที่นำไปสู่การปฏิวัติในปี 2475

●มาถึงประเด็นการบรรยายในครั้งนี้ โดยภาพรวมแล้ว พุทธไทยกับพุทธญี่ปุ่น เหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

เมื่อพูดถึงความแตกต่างระหว่างศาสนาพุทธนิกายเถรวาทของไทยและนิกายมหายานของญี่ปุ่น การประพาดตานั้นเป็นนักบวช (ลัทธิถือเพศ) มีลักษณะที่ไม่เหมือนกันอยู่บ้าง พระญี่ปุ่นจะไม่ค่อยถือศีลเหมือนกับพระไทย พระญี่ปุ่นในปัจจุบันโดยทั่วไปแล้วชอบดื่มสุราเมรัย สามารถแต่งงานและฉันอาหารในยามวิกาลได้ แต่หลายคนอาจไม่ทราบ ว่าจริงๆ แล้วในสมัยเอโดะหรือช่วงก่อน พ.ศ.2411 พระญี่ปุ่นก็เคยถือศีลเคร่งครัดในแบบนิกายเถรวาทมาก่อน คือไม่สามารถแต่งงานและดื่มสุราเมรัยได้ ซึ่งเป็นอิทธิพลทางศาสนาของนิกายเถรวาทที่ได้รับมาจากไทย มีเพียงพระสงฆ์ฝ่ายชินชูที่เรียกตัวเองว่า ‘พระกิงมราวาส’ ที่ไม่ยึดหลักปฏิบัตินี้ เพราะมองพุทธนิกายเถรวาทยึดถือวินัยตามคัมภีร์มากเกินไป จนถึงสมัยที่ญี่ปุ่นเริ่มมีการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยทัดเทียมชาติตะวันตก (ยุคเมจิ) รัฐบาลญี่ปุ่นเล็งเห็นถึงความสำคัญของแนวคิดชาตินิยม จึงมีแนวคิดในการรื้อฟื้นลัทธิชินโตซึ่งเป็นลัทธิดั้งเดิมของญี่ปุ่นที่เคยรุ่งเรือง

และได้สนับสนุนให้พระสงฆ์สามารถแต่งงานได้ จะเห็นได้ว่าศาสนาพุทธของญี่ปุ่นปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาจนเป็นอย่างที่เห็นในปัจจุบัน แต่ก็มีพระญี่ปุ่นบางรูปที่ต้องการค้นหาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาและบวชในลัทธิเถรวาทเช่นกัน

ในส่วนคำสอนของพระพุทธเจ้าของทั้งสองนิกายใช้คำสอนเหมือนกัน แต่พุทธนิกายเถรวาทจะใช้คัมภีร์ภาษาบาลี ในขณะที่นิกายมหายานนั้นจะใช้คัมภีร์ภาษาสันสกฤต แต่ถึงกระนั้น เมื่อเราไปถามคนญี่ปุ่นทั่วไปว่ารู้จักอริยสัจ 4 ไหม เขาก็อาจจะตอบว่าไม่รู้จัก ยกเว้นว่าจะเป็นคนที่ศึกษาพระพุทธศาสนาจริงๆ เพราะคนญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับคำสอนของเจ้าลัทธิ อาทิ เจ้าลัทธิคูกิโก (ลัทธิชินโต) เจ้าลัทธิชินริ้น (ลัทธิโจโดชินชู)

●บุคคลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญที่เป็นจุดเชื่อมโยงสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นในด้านพุทธศาสนา?

บุคคลที่มีส่วนสำคัญในการติดต่อและสานสัมพันธ์ทางด้านพุทธศาสนาระหว่างไทยและญี่ปุ่นก็คือเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) ซึ่งเป็นคนไทยคนแรกที่ได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่ญี่ปุ่น เป็นผู้ที่มิชอบพบปะในการติดต่อแลกเปลี่ยนทางด้านพุทธศาสนาของไทยและญี่ปุ่นอย่างมาก เนื่องจากท่านมีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาของไทยเป็นอย่างดี และสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ท่านจึงเป็น

ที่นิยมของบรรดาชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาในเมืองไทยเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านศาสนา

ตัวอย่างพบปะของเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ในการเป็นผู้เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพุทธไทยและญี่ปุ่น เช่น ตอนที่นายอิคุตะ โทคุโนะ ชาวญี่ปุ่นคนแรกที่เดินทางเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาในเมืองไทย ได้มาพำนักอาศัยที่เรือนของเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ จากการเดินทางมาศึกษาครั้งนั้น นายอิคุตะได้เขียนหนังสือที่มีชื่อว่า 'ผลการค้นพบพระพุทธศาสนาในสยาม' ตีพิมพ์ใน พ.ศ.2434 (ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5) ในระหว่างที่พำนักนั้น เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ก็ได้เชื้อเชิญให้นายอิคุตะออกบวชด้วย แต่เขาปฏิเสธ

ต่อมา นายอินางาคิ มั่นจิโร อัครราชทูตคนญี่ปุ่นคนแรกที่เดินทางมายังประเทศไทยในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2440 ได้ติดต่อเสนาบดีกระทรวงธรรมการเพื่อเจรจาขอให้พระญี่ปุ่นสามารถเข้ามาพำนักในวัดญวนและวัดไทยได้ ซึ่งเสนาบดีท่านดังกล่าวก็คือเจ้าพระยาภาสกรวงศ์นั่นเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าท่านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความสัมพันธ์

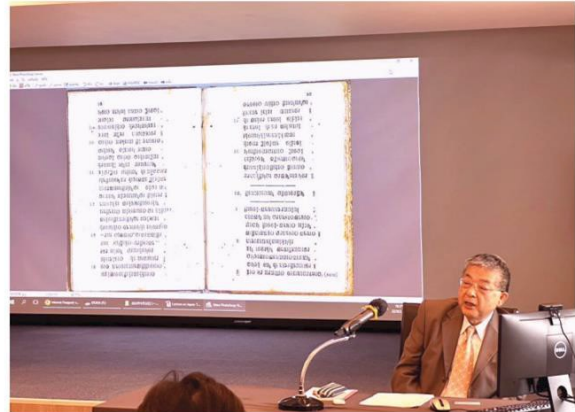
ทางด้านพระพุทธศาสนาระหว่างไทยและญี่ปุ่น ทำให้พุทธศาสนาของทั้ง 2 เกิดการติดต่อแลกเปลี่ยนอิทธิพลกันมาโดยตลอด แม้จะต่างนิกายกันก็ตาม

●ในประวัติศาสตร์ เคยมีชาวญี่ปุ่นเข้ามาบวชเป็นภิกษุในประเทศไทยหรือไม่ มีประเด็นที่น่าสนใจเป็นพิเศษหรือไม่?

จากหลักฐานเท่าที่หาได้ คาดว่ามีชาวญี่ปุ่นมาบวชภิกษุในเมืองไทยอย่างจริงจังเป็นคนแรกในช่วง พ.ศ.2479-2483 มีชื่อว่าโยชิโอกะ ชิเกียว โดยอุปสมบทภิกษุณเฑียรที่วัดราชบูรณะ (วัดเลียบ) กรุงเทพฯ แต่ก่อนหน้านั้นไม่ใช่ว่าไม่มีเลย ในช่วง พ.ศ.2411 มีชาวญี่ปุ่นที่คาดว่าเข้ามาบวชเณรที่

วัดสระเกศ คือนายโอมุเน เกียวคุจิ กับนายเอนโด เรียวมิน

แต่มีอยู่เรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ คือเรื่องราวของนายอิวาโมโตะ ชิซุเน และนายยามาโมโตะ ชินชิเกะ ที่ได้เข้ามาบวชในเมืองไทยเมื่อ พ.ศ.2439 แต่แท้ที่จริงแล้ว ทั้งสองไม่ได้เข้ามาบวชเพื่อต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท แต่ต้องการมาสืบสวนบริเวณภาคอีสานของไทยและ

ประเทศลาว เพื่อหาหลุมฝังศพของเจ้าชายทาคาโอกะ ชินโนะ ทายาทของจักรพรรดิญี่ปุ่น โดยเดินทางจากอุซุยาถึงกรุงฮานอย

ระหว่างการเดินทาง นายอิวาโมโตะได้เขียนหนังสือที่มีชื่อว่า 'การสำรวจสามประเทศ สยาม ลาว และอันาม' ซึ่งตีพิมพ์ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2440 กลับกลายเป็นว่า นี่คือนักหนังสือที่ทำให้คนญี่ปุ่นรู้จักเรื่องราวของเมืองไทยมากขึ้น

●ศักราชในปัจจุบัน จริงหรือไม่ที่ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ระบุตัวตนเองเป็นผู้ไม่นับถือศาสนา?

ถ้าเราไปถามชาวญี่ปุ่นว่าคุณมีศาสนาหรือไม่ เขาอาจจะตอบว่าไม่มีศาสนา แต่อิทธิพลทางด้านศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพุทธ ยังคงมีปรากฏให้เห็นในวัฒนธรรมการชีวิตของคนญี่ปุ่น เช่น งานศพที่ยังคงทำพิธีในแบบศาสนาพุทธ แต่อย่างที่ผมบอกไปก่อนหน้านี้ว่าศาสนาพุทธของญี่ปุ่นถูกแบ่งออกเป็นหลายลัทธิ และคำสอนหลายอย่างที่ชาวญี่ปุ่นเขายึดถือก็มาจากเจ้าลัทธิในอดีต ดังนั้น อาจจะไม่ได้ยึดถือและเข้าถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างที่คุณคนไทยเราค้นเคย แต่ก็ถือว่าเป็นศาสนาพุทธเหมือนกัน

●สุดท้าย อยากให้ช่วยแนะนำการเขียนงานประวัติศาสตร์ อะไรคือสิ่งสำคัญที่สุด?

ต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริง ผมคิดว่านักประวัติศาสตร์บางคนอาจจะเอาข้อมูลเท็จมาพูดประกอบทำให้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เกิดความไม่แน่นอน โดยเฉพาะพวกหนังสือพิมพ์ กลุ่มการเมืองบางกลุ่มก็ต้องการแก้ประวัติศาสตร์ หรือจะแก้ประวัติศาสตร์เพื่อกลุ่มของเขา ทั้งที่ไทยและที่ญี่ปุ่นก็มีเหมือนกัน แต่ในฐานะนักประวัติศาสตร์ เราไม่ได้เชิ่ยรฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เราอาศัยข้อเท็จจริงมาพูด แต่ผมกลับคิดว่าแม้แต่นัก

ประวัติศาสตร์บางคนก็ทำเหมือนกับว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์นั้น นอกจากว่าวิจัย ศึกษาแล้ว ต้องพยายามที่จะรักษาข้อมูลเก่าๆ ไว้ด้วย อย่างเช่นเอกสารหลักฐานในหอสมุดแห่งชาติ เพราะข้อมูลหรือข้อเท็จจริงก็สามารถถูกทำลายได้

ดังนั้น นอกจากการยึดมั่นกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ตามหลักฐานแล้ว เราก็ต้องพยายามที่จะรักษาข้อมูลข้อเท็จจริงเอาไว้ด้วย สำหรับผม นี่เป็นหัวใจสำคัญของการเป็นนักประวัติศาสตร์

ธนภูมิ กุลไพบูลย์